

274

~~NN Kw. 7102~~

NN Kw. 16034

C

Rapport: C-27

TOETSING VAN MERKVARKENS, GEZIEN IN HET LIGHT VAN
DE DOELSTELLINGEN VAN DE STICHTING VOOR HET FOK-
KERLJWEZEN IN DE VARKENSHOUDERIJ

D. Mich...

Instituut voor Veeoetkundig Onderzoek 'Schoonoord'

BIBLIOTHEEK
DER
LANDBOUWHOGESCHOOL
WAGENINGEN

Rapport C-274

**TOETSING VAN MERKVARKENS, GEZIEN IN HET LICHT VAN
DE DOELSTELLINGEN VAN DE STICHTING VOOR HET FOK-
KERLWEZEN IN DE VARKENSHOUDERIJ**

D. Minkema

november 1975

Instituut voor Veeteeltkundig Onderzoek "Schoonoord"
Dribergseweg 10d - Zeist. Tel. 03404-17111.

339976

TOETSING VAN MERKVARKENS, GEZIEN IN HET LICHT VAN DE DOELSTELLINGEN VAN DE
STICHTING VOOR HET FOKKERIJWEZEN IN DE VARKENSHOUDERIJ.^{+))}

D. MINKEMA.

Verordeningen en reglementen

Met de opkomst van de industriële varkensfokbedrijven, tegenwoordig fokkerij-groeperingen genoemd, werd omstreeks 1969-1970 de behoefte gevoeld om de toen bestaande Verordening Berenhouderij 1963 aan te passen. Deze wijziging was noodzakelijk om deze fokbedrijven dezelfde mogelijkheden ten aanzien van het distribuëren van mannelijk fokmateriaal te bieden als de Varkensstamboeken. Gezien de serieuze aanpak en de investeringen van deze fokbedrijven in de opbouw van een eigen fokkerij en de meestal daarop aansluitende ontwikkeling van een bepaald kruisingsprogramma, werd het algemeen als rechtvaardig geoordeeld om deze fokbedrijven meer ontplooiingskansen te geven.

Handhaving van een - aangepaste - berenverordening werd echter voorshands gewenst geacht, omdat men van oordeel was dat een zekere mate van ordening van het gebruik van mannelijk fokmateriaal nodig was "met het oog op het behoud en waar mogelijk en nodig verbetering van de kwaliteit van de Nederlandse varkensstapel".

Krachtens de nieuwe Verordening Berenhouderij 1971 mag een ondernemer dekberen houden, mits die voorzien zijn van een herkomstbewijs, afgegeven door een namens het Landbouwschap aangewezen fokkerij-instelling, waarbij de fokkerij-instellingen onderscheiden kunnen worden in stamboeken en fokkerijgroeperingen (= fokbedrijven buiten stamboekverband). De aanwijzing tot fokkerij-instelling is gedelegeerd aan de in 1971 in het leven geroepen Stichting voor het Fokkerijwezen in de Varkenshouderij die zich hierbij laat adviseren door een Foktechnische Commissie. Deze Commissie beoordeelt of een aspirant fokkerij-instelling voldoet aan de eisen, neergelegd in het "Reglement Aanwijzing Fokkerij-instellingen", hetwelk door de Hoofdafdeling Veehouderij van het Landbouwschap is uitgevaardigd. De Foktechnische Commissie is een verzameling van Onpartijdige Deskundigen en beoordeelt onder meer de toegepaste selectie- en fokmethoden, het identificatie- en registratiesysteem, de hygiëne en bedrijfsvoering en de foktechnische begeleiding. Merkwaardig genoeg is in het Aanwijzingsreglement bepaald, dat het door het fokbedrijf toegepaste fokprogramma geen rol mag spelen bij een eventuele aanwijzing als fokkerij-instelling. En dit fokprogramma is in feite in doorslaggevende mate beslissend voor de kwalitatieve verbetering van de varkensstapel. En terwille

^{+))} Tekst van voordracht, gehouden op 29 mei 1975 te Utrecht op de Algemene Vergadering van de Stichting voor het Fokkerijwezen in de Varkenshouderij.

van het behoud en de verbetering van de Nederlandse varkensstapel is juist de berenverordening uitgevaardigd en de Stichting voor het Fokkerijwezen in de Varkenshouderij opgericht. De Stichting stelt zich krachtens haar statuten ten doel om de varkensfokkerij in Nederland te bevorderen met het oog op een zo goed mogelijke kwaliteit van de varkens ten aanzien van de gebruikseigenschappen en de slachtkwaliteit.

Bovendien stelt de berenverordening alleen eisen aan dekberen, dus aan de vaders van de latere slachtvarkens. Hoe de beren door de vermeerderaars gebruikt worden, dus met welk zeugenmateriaal de beren gepaard worden, heeft men niet in de hand. De controle op de kwaliteit van de Nederlandse varkensstapel via de berenverordening beperkt zich dan ook slechts tot de helft van de genetische aanleg voor mest- en slachteigenschappen van de mestvarkens.

Toetsbedrijf

Nu zijn de eisen van het Aanwijzingsreglement mede het resultaat van het in 1969-1970 gehouden overleg tussen de betrokken partijen, onder meer de stamboeken, de industriële fokbedrijven en het Landbouwschap. Dat overleg resulteerde destijds in de instelling van een Technische Werkcommissie, die tot taak kreeg om de eisen voor een eventuele erkenning van de industriële fokbedrijven te formuleren. Maar daarbij kreeg deze commissie vooraf al de beperking opgelegd dat aan het vrouwelijk fokmateriaal geen eisen gesteld mochten worden, evenmin als aan de door de fokbedrijven toegepaste fokmethoden. Wel moest de werkcommissie toen al de kwestie van een toetsbedrijf bekijken, maar erkenning van fokbedrijven mocht niet gebonden worden aan de verplichting tot inzending van materiaal naar zo'n toetsbedrijf. Genoemde commissie kwam destijds tot de slotsom dat de instelling van een toetsbedrijf ontraden moest worden, vooral omdat men een verantwoorde technische uitvoering van een dergelijke toets moeilijk te realiseren achtte.

Intussen zijn de gedachten over de wenselijkheid van de oprichting van een toetsbedrijf wel enigszins geëvolueerd, mede door de ontwikkelingen in het buitenland, met name Groot-Brittannië en Frankrijk. Ook in Nederland zelf werd van de zijde van de vermeerderaars, de mesters, standsorganisaties en stamboeken steeds sterker gepleit voor een vergelijkende toets van de op de markt gebrachte merkvarkens van de diverse fokkerij-groeperingen. Vóór de opkomst van de industriële fokbedrijven, toen alle slachtvarkens in wezen nog nafokprodukten van stamboekvarkens waren, was er nauwelijks behoefte aan een toetsing van het aangeboden materiaal. Immers de stamboeken zijn altijd een open huis geweest, de resultaten van het op de selektiemesterijen ingezonden materiaal van de topfokbedrijven waren (en zijn) openbaar en de slachtvarkens waren via zuivere teelt de kleinkinderen of kinderen van dit getoetste materiaal. De genetische verbetering van de slachtvarkens liep

één of twee generaties achter de verbetering van het topfokmateriaal aan, maar liep er wel parallel mee. Wel moet hierbij aangetekend worden dat er geen controle was en is op de werkelijk bereikte genetische vooruitgang van de stamboekfokkerij. Om een dergelijke vooruitgang te meten zou men misschien een aantal controlebedrijven moeten exploiteren, waarin geen selectie wordt bedreven en waarvan regelmatig een monster naar de selectie-mesterijen zou moeten worden ingezonden. Een dergelijke handelwijze volgt men thans in Groot-Brittannië. In Nederland heeft de fokkerij nooit enige belangstelling voor een dergelijke controle aan de dag gelegd. Ook op theoretische gronden valt trouwens wel iets op controle-populaties af te dingen. Een betere methode is wellicht - mits technisch uitvoerbaar - het conserveren en later reproducere van genetisch materiaal (diepvriessperma, diepvriesembryo's). Ook statistische methoden, o.a. gebaseerd op het herhaald gebruik van fokdieren in de tijd, kunnen een schatting van de genetische vooruitgang opleveren. Over de kwaliteit van de door de industrie aangeboden varkens tast men volledig in het duister. Men moet uitsluitend afgaan op de informatie die de industrie zelf verschaft en dergelijke informatie is niet objectief te controleren. Een fraai exemplaar van reclame is het volgende, gehaald uit een advertentie van een fokkerij-groepering in een varkensvakblad: "200 kg voer per zeug per jaar minder, gemiddeld 2 worpen per zeug meer, 10% lagere produktiekosten per gespeend mestbig, 0,2 lagere voederconversie in de meststal, 1,5% lagere sterfte gedurende de mestperiode en 20% meer varkens in de hoogste uitbetalingsklasse." Het is zeer de vraag of de Reclame Code-commissie een dergelijke vorm van reclame wel als zindelijk zou beoordelen.

Objectieve informatie.

Teneinde de consumenten, in casu de vermeerderaars en de mesters, objectieve voorlichting te kunnen verschaffen, is een onpartijdige toetsing van de produkten van de fokkerij-instellingen vrijwel onvermijdelijk. Daarnaast verschaft een dergelijke toets informatie aan de fokkerij-instellingen zelf en dat kan voor hen een stimulans betekenen om een serieus en progressief fokprogramma uit te voeren. Het wel eens aangevoerde argument dat een toetsing kan bijdragen tot een versnelde sanering van de diverse soorten merkvarkens, die op de markt gebracht worden, snijdt m.i. weinig hout. Er zijn in Nederland, althans op dit moment, slechts 10 erkende fokkerij-instellingen, waarvan er bovendien nog 4, nl. de stamboeken, in één overkoepelende organisatie zijn verenigd. Té sterke sanering zou weleens tot een monopoliepositie van de overblijvende kunnen leiden.

Er zijn ook verscheidene argumenten tegen een vergelijkende toets van merkvarkens aan te voeren. In een integratie zijn de vermeerderaars zowel als de mesters vaak contractueel gebonden aan het merk varkens, dat de betreffende industrie (b.v. slachterij, veevoerfabriek) heeft aan te bieden. Dat is natuurlijk juist, maar vóórdat een ondernemer tot een bepaalde integratie toetreedt wil hij graag weten welke technische resultaten hij met de varkens van de betreffende fokkerijgroepering kan behalen.

Totaal-pakket.

Via de integratie wordt vaak een zogenaamd totaal-pakket aan middelen en diensten aangeboden, waarvan het diermateriaal slechts een onderdeel vormt. Daarnaast worden vaak een bepaald soort voer, financieringsmogelijkheden, technische voorlichting, adviezen over stalbouw, veterinaire begeleiding, enz. geboden. Meestal worden zowel met vermeerderaars als met mesters contracten afgesloten. In wezen moet dan ook het gehele pakket beoordeeld worden. Van de zijde van de fokkerijgroeperingen wordt ook altijd en m.i. terecht hierop gewezen. Een dergelijke beoordeling is echter moeilijk, temeer omdat met de verschillende vermeerderaars of mesters door dezelfde fokkerijgroepering vaak verschillende contracten worden aangegaan. Het is derhalve zaak om de verschillende onderdelen van het pakket afzonderlijk op zijn merites te beoordelen. Nu reeds schenkt de Foktechnische Commissie aandacht aan de schriftelijke overeenkomsten tussen fokkerijgroeperingen en hun afnemers. Het Landbouwschap heeft verder onlangs algemene voorwaarden vastgesteld, waaraan de contracten voor slachtvarkens moeten voldoen. Deze algemene voorwaarden zeggen evenwel nog niets over de financiële voor- of nadelen van het contract voor de mesters. Bovendien zijn er nog geen voorwaarden voor contracten in de vermeerderingssector.

Betrouwbare informatie over contracten, over technische en veterinaire begeleiding enz. is vermoedelijk alleen te krijgen door per fokkerij-instelling periodiek steekproefsgewijs een aantal vermeerderaars zowel als mesters te laten bezoeken door enkele neutrale deskundigen, welke over de verschillende genoemde aspecten rapporteren.

Daarnaast moet een toetsing van de kwaliteiten van het door de fokkerij-instellingen op de markt gebrachte diermateriaal plaats vinden. In ben van mening dat men niet kan volstaan met een toetsing van de mestvarkens. Niet alleen omdat de kostprijs van een big in belangrijke mate door de resultaten in de reproductiefase worden bepaald (en de kostprijs van een big maakt ongeveer 1/3 van alle kosten van een mestvarken uit), maar vooral omdat de vermeerderaars numeriek gezien belangrijker zijn dan de mesters. Van de Nederlandse varkenshouders is circa 60% vermeerderaars en 40% mesters.

Technische administratie

Door de Foktechnische Commissie is in een aantal nota's aangegeven, hoe een toetsing van merkvarkens zou kunnen worden uitgevoerd. (Zie daarvoor de Jaarverslagen 1972 t.e.m. 1974 van de Stichting).

Eén van de mogelijkheden om de prestaties van de fokvarkens te toetsen is die, waarbij per fokkerij-instelling steekproefsgewijs een vrij groot aantal vermeerderaars wordt gekozen. Op deze bedrijven moeten vervolgens gedurende een bepaalde tijd (b.v. één of twee jaar) systematisch alle gegevens van de reproductiekenmerken der fokzeugen verzameld worden. Dit zou o.m. kunnen geschieden door deze vermeerderingsbedrijven te laten meedraaien in de Technische Administratie van de Consulentschappen. Het nadeel hiervan is dat de fokkerij-instelling deze bedrijven extra kan begeleiden, zodat geflatteerde uitkomsten kunnen worden verkregen. Bovendien zullen de op deze wijze gevonden verschillen tussen fokkerij-instellingen moeilijk te interpreteren zijn. De verschillen kunnen nl. het gevolg zijn van genetische verschillen tussen de typen fokvarkens, van verschillen in veterinaire en technische begeleiding, maar ook van verschillen in de eisen, door de diverse fokkerij-groeperingen gesteld bij de contractering van hun vermeerderaars. Een willekeurige vermeerderaar heeft dus nooit de garantie dat hij dezelfde resultaten zal kunnen behalen.

Toets-vermeerderingsbedrijven

Mijns inziens valt de voorkeur te geven aan een systeem, waarbij de fokvarkens van de diverse fokkerij-instellingen gelijktijdig onder dezelfde omstandigheden worden vergeleken op een aantal vermeerderingsbedrijven. Deze bedrijven zouden door de Stichting voor het Fokkerijwezen gecontracteerd kunnen worden, bijv. op basis van een gegarandeerd minimum inkomen. En de toets zou kunnen plaats vinden onder supervisie van de Foktechnische Commissie. Het is gewenst om hiervoor niet één groot vermeerderingsbedrijf te kiezen, maar een aantal kleinere. Dit enerzijds om het ziekte-risico te verkleinen en anderzijds omdat aldus de proefresultaten onder meerdere omstandigheden tot stand komen en derhalve gemakkelijker te generaliseren zijn. Op elk van de vermeerderingsbedrijven dient per fokkerij-instelling een aantal gelten en een beer geplaatst te worden, en deze dieren moeten aselekt gekozen worden uit het materiaal, dat normaal bestemd is voor levering aan vermeerderaars. De toets-vermeerderingsbedrijven moeten een normale bedrijfsvoering volgen en als een zeug uitvalt dient deze door een gelt van dezelfde fokkerij-instelling vervangen te worden. En verder zouden per bedrijf de beren regelmatig, bijvoorbeeld 2 of 3 keer per jaar, vervangen moeten worden door beren van dezelfde fokkerij-instelling.

De toetsing zou op deze wijze continu uitgevoerd kunnen worden, waarbij om de twee jaar resultaten gepubliceerd zouden moeten worden. Een continue toetsing heeft het voordeel dat een verandering van de genetische samenstelling van de merkvarkens, bijvoorbeeld door selectie in de basislijnen, automatisch in de resultaten van de getoetste varkens tot uitdrukking kan komen.

Er van uitgaande dat er in Nederland 10 aangewezen fokkerij-instellingen zijn en dat voor een betrouwbare toets, waarbij een verschil in worpgrootte van 10% (= 1 big) aangetoond kan worden, ongeveer 160 zeugen per fokkerij-instelling nodig zijn, moet de totale benodigde vermeerderingscapaciteit 1600 zeugen omvatten. Dit zouden bijvoorbeeld 10 bedrijven met 160 zeugen elk kunnen zijn.

Toetsing mestfase.

Op dezelfde wijze zouden mestbiggen aselekt gekozen uit de tomen, geboren op de bij de toets betrokken vermeerderingsbedrijven, op één of meer gecontracteerde mestbedrijven aan een mestproef onderworpen kunnen worden. Teneinde de proefresultaten een bredere basis te geven is het gewenst om de mestproef in een aantal milieus door te voeren. In ieder geval moeten er enige voerregiems bij betrokken worden, zoals beperkt en onbeperkt. Om verschillen van 5% in mest- en slachteigenschappen statistisch betrouwbaar aan te kunnen tonen moeten per fokkerij-instelling per toetsingsronde ongeveer 200 mestvarkens onderzocht worden. Als een toetsingsronde twee jaar zou omvatten, zoals eerder gesteld, zou een mestbedrijf met een capaciteit van 400 mestplaatsen al voldoende zijn.

De totale kosten van de toetsing van zowel fok- als mestvarkens zijn m.i. te overzien, ik schat ze op 2½ à 3 ton per jaar. Uit de inkomsten van de Stichting Fokkerijwezen (via de afdrachten van herkomstbewijzen voor beren) en uit de Rekening Kwaliteitsverbetering Varkensstapel van het P.V.V. moeten deze kosten gemakkelijk te bestrijden zijn.

Vrijwillig of verplicht?

Naar mijn mening zou men, eventueel na een bepaalde overgangsperiode, de fokkerij-instellingen via het Aanwijzingsreglement best kunnen verplichten aan een dergelijke toets mee te doen. Alleen via een door een neutrale instantie uitgevoerde toets kan vastgesteld worden of de fokkerij-instellingen de belangen van de varkensfokkerij daadwerkelijk bevorderen. De huidige reglementering biedt in dat opzicht weinig garanties.

Overigens, een grote, onafhankelijke vermeerderaar of mester kan gemakkelijk zelf een vergelijkende toets met een bepaald merkvarken uitvoeren, indien althans de fokkerijgroeperingen bereid zijn hun materiaal op zodanige voorwaarden ter beschikking te stellen, dat de vermeerderaar of mester zijn dieren niet uitsluitend van één fokkerijgroepering hoeft te betrekken.

In een aantal landen begint de toetsing van merkvarkens reeds van de grond te komen. Zo denkt men in West-Duitsland over de instelling van een warentest van commerciële fok- en mesthybriden. Er is een aantal jaren geleden in Duitsland al eens een vergelijkende toets tussen Duitse Landvarkens en mestvarkens van een fokkerijgroepering uitgevoerd. De wijze waarop dit toen is gebeurd riep evenwel ernstige twijfels aangaande de neutraliteit van de uitvoerende instanties op.

Frankrijk

In Frankrijk zijn de fokkerijgroeperingen verplicht hun eindprodukten (mestvarkens) aan een vergelijkende toets te onderwerpen. Deze wordt onder auspiciën van het Institut Technique du Porc uitgevoerd op de selectiemesterijen, waarbij de in het kader van het nakomelingenonderzoek ingezonden Large White stamboekvarkens als contrôle fungeren. Tot nu toe zijn twee van dergelijke toetsen gedaan, de eerste met vier, de tweede met zes organisaties, waaronder ook weer de vier betrokken bij de eerste toets. Per toets worden per fokkerij-organisatie ongeveer 100 mestvarkens onderzocht. De monsters van de diverse hybriden worden echter niet gelijktijdig ingelegd en dat doet uiteraard afbreuk aan de vergelijkbaarheid. De belangrijkste mest- en slachteigenschappen worden tot een economisch waardegetal gecombineerd. Bij de eerste toets bleken de varkens van één der fokkerijgroeperingen zeer veel slechter dan die der Large White varkens te zijn, maar twee groeperingen waren duidelijk beter en deze superioriteit was vooral terug te voeren op een betere slachtkwaliteit.

De resultaten van de tweede toets zijn onlangs gepubliceerd. Voor bijna alle eigenschappen konden duidelijk significante verschillen tussen de diverse typen mestvarkens aangetoond worden. Voor de mesteigenschappen waren 5 van de 6 hybriden slechter dan de Large White varkens, voor de slachtkenmerken waren 4 van de 6 beter. Voor de economische totaalindex waren uiteindelijk 2 van de 6 hybriden beter dan de Large White varkens. Er moet echter bij opgemerkt worden dat de Large White varkens tot de top van de stamboekvarkens behoren, terwijl de onderzochte hybriden eindprodukten zijn. De uitkomsten van de vier groeperingen, die in beide toetsen onderzocht zijn, toonden een goede herhaalbaarheid voor de slachtkenmerken, maar een minder goede voor de mesteigenschappen.

Groot-Brittannië

De beste vergelijkende toets van merkvarkens is tot nu toe uitgevoerd in Groot-Brittannië door de Meat and Livestock Commission. Men heeft daartoe een groot fok- en mestbedrijf gekocht met een capaciteit van 250 zeugen en ruim 1300 mestvarkens. De fokkerij-instellingen kunnen er op vrijwillige basis aan meedoen. Van de in totaal 20 organisaties bleken er 13 belangstelling te hebben. Hieruit zijn ten-

slotte 8 gekozen. Hun fok- en mestvarkens zijn vergeleken met een steekproef Large White stamboekvarkens en een steekproef willekeurige (merkloze) kruisingen uit de praktijk. De resultaten van de eerste toets zijn zeer onlangs gepubliceerd.

De proef heeft aangetoond dat het zeer wel mogelijk is om een verantwoorde toetsing op te zetten en dat de moeilijkheden voor wat betreft het kiezen van een representatieve steekproef en de gezondheidsrisico's in verband met het bijeenbrengen van varkens van zeer veel verschillende bedrijven overkoombaar zijn. De laatste door middel van zeer stringente quarantaine-eisen. Bij de mestvarkens heeft men bovendien kans gezien om de toets bij twee voerregiems (beperkt en ad libitum) en bij drie verschillende eindgewichten uit te voeren.

Men heeft per fokkerijgroepering 30 gelten en 8 beren aangekocht en de zeugen twee worpen laten brengen. Men had berekend dat men op deze wijze verschillen in toomgrootte bij spenen van 1 big statistisch betrouwbaar zou kunnen aantonen, maar dat is een illusie gebleken. Verschillen in gemiddelde toomgrootte bij spenen van 2 biggen bleken nog niet significant. Voor een betrouwbare toets op vruchtbaarheid is dus duidelijk een veel groter aantal gelten per fokkerij-organisatie nodig. Een ander nadeel is m.i. dat de toets op slechts 1 bedrijf is uitgevoerd, waardoor de uitkomsten minder goed te generaliseren zijn, terwijl de toets bovendien in geval van een calamiteit zeer kwetsbaar is.

In groeisnelheid waren er geen significante verschillen tussen de fokkerijgroeperingen bij beperkte voeding, evenmin trouwens bij ad libitum voeding al was hier één der fokkerijgroeperingen beter dan de merkloze kruisingen. Voor voederconversie konden wel significante verschillen worden aangetoond, evenals trouwens voor meerdere karkassenmerken. Voor praktisch alle eigenschappen waren de merkloze kruisingen de slechtste.

Zowel in Frankrijk als in Groot-Brittannië zijn de resultaten per merknaam gepubliceerd dus niet geheim.

Slot.

Samenvattend moet ik concluderen, dat er een duidelijke tegenstrijdigheid te constateren valt tussen de doelstellingen van de Stichting Fokkerijwezen (nl. bevordering van de kwaliteit van de Nederlandse varkensfokkerij) en de uitgevaardigde verordeningen en reglementen, om dat doel te bereiken.

Enerzijds wil men een controle op de kwaliteit van het mannelijk fokmateriaal uitoefenen, anderzijds mag bij de uiteindelijke erkenning van fokkerij-instellingen dat toegepaste fokprogramma geen rol spelen.

Voor een doeltreffende controle op de kwaliteit van de Nederlandse varkensfokkerij is het noodzakelijk om over gefundeerde gegevens van de eigenschappen van de door de diverse fokkerijgroeperingen op de markt gebrachte produkten te beschikken. Ook voor de afnemers (vermeerderders en mesters) is verschaffen van objectieve infor-

matie van groot belang. Zij kunnen de door de fokkerijgroeperingen gegeven cijfers nergens aan toetsen.

Wil men ernst maken met de doelstellingen van de Stichting, dan valt aan een onpartijdig uitgevoerde toetsing van merkvarkens naar mijn mening niet te ontkomen. Of er in Nederland een dergelijke toetsing komt, zal in sterke mate afhangen van de drang die de belanghebbenden, dus de vermeerderaars en mesters, uitoefenen. Deze groeperingen van ondernemers zijn helaas vrij slecht georganiseerd. Indien een toetsing van merkvarkens niet te verwezenlijken is, dan kan men m.i. de huidige, halfslachtige, verordeningen en reglementen, ook maar beter afschaffen.